

SOREN KIERKEGAARD – INTEMEIETORUL FILOSOFIEI VIEȚII

Valeria GROSU^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Electronică și Telecomunicații, Departamentul TSE, Grupa IMTC-181, Orașul Chișinău, R.Moldova

*Autorul corespondent: Ecaterina Lozovanu: ecaterina.lozovanu@gmail.com

Rezumat: *Existența omenirii în studiile Kierkegaardiene se manifestă în dependență de perioada vieții, fiind ca studiul estetic, în care actuala clipă trebuie trăită din plin, studiul etic prin care existența este bazată pe conduită, pe reguli și despre concepția religioasă, în care omul este dedicat total divinului, veșniciei. Aceste trei studii, reprezintă modalități perfecte pentru ați găsi sensul și drumul vieții. Odată cu asta, omul studiat aceste interpretări, își poate găsi sau regăsi propriul eu.*

Cuvinte cheie: *subiectivitate, scop, viață, morala, perfecțiune, existențialism, logică, umanitate, estetică, etică, religie, veșnicie.*

Introducere

Curentul filosofic existențialist este specific gândirii secolelor XIX și XX în care, deși au existat diferențe de opinie ca și în cazul altor curente filosofice, s-a pus accentul pe originea gândirii. Conform acestei ideologii, gândirea filosofică începe odată cu subiectul uman și nu cu subiectul gândirii, fiind astfel implicat și individul uman cu tot ceea ce înseamnă trăire, sentiment și acțiune. Existențialismul este o filosofie care abordează existența individuală, libertatea și alegerea. Există opinia că oamenii își definesc propriul sens în viață, și încearcă să ia decizii raționale în ciuda existenței lor într-un univers irațional. Aceasta se concentrează pe problema existenței umane, precum și pe senzația că nu există nici un scop sau o explicație la baza existenței. Existențialismul este o tradiție a anchetei filozofice care ia ca punct de plecare experiența subiectului uman - nu doar subiectul gânditor, ci actorul, sentimentul, trăirea individului uman. Aceasta se manifestă diferit de la persoană la persoană. Mulți consideră că a exista este a simți plăcerea vieții. Alții susțin că a trăi o viață corectă, prin normele etice, înseamnă a exista. Totodată omul trăiește cu apelul divin, prin perspectiva veșniciei. O expunere amplă asupra existențialismului o putem găsi în scrierile lui Soren Kierkegaard, fiind considerat primul filosof danez, existențialist. Kierkegaard a văzut raționalitatea ca un mecanism al oamenilor, folosit pentru a-și contracara anxietatea existențială, teama lor de a fi în lume.

Tragedia existenței e în imposibilitatea propriei realizări ca singularitate. Subiectivitatea este afectată de lumea externă și depășirea acestei stări, Kierkegaard o vede în mișcarea subiectului prin stadiile pe drumul vieții spre ceea ce el nu este- spre Dumnezeu, care îl va ajuta în păstrarea sensului vieții, în realizarea singularității. Kierkegaard susține că timpul poate fi trăit din trei puncte de vedere fundamental diferite: din cel al momentului trecător, din cel al timpului care durează și din acel al veșniciei. După cum se situează în una sau alta din aceste perspective, omul înfăptuiește modalități fundamental diferite în viață. Aceste modalități filosoful le numește “stadii” pe drumul vieții.

Ideile de etică, estetică și religie în filosofia lui S. Kierkegaard.

Un prim stadiu ar fi acela în care viața omenească este trăită în perspectiva momentului trecător fără nici o preocupare pentru ce e bine și ce e rău. Este viața dedicată unei stări de spirit legate de sensibilitate imediată, din care motiv este numit “stadiu estetic”. Este vorba de viața care se reduce mai cu seamă la plăcerea momentană, și-i întemeiată de un anumit mod de concepere a vieții. Oricât ar fi de puțin înzestrat, oricât de modestă ar fi situația sa în lume, orice om simte nevoia firească de a-și forma o concepție despre lume, o idee despre semnificația și scopul vieții. Tipul estetic reprezintă omul care transformă viața numai în posibilități făurite de fantezie: omul

înpătimit după plăcerea clipei. Porunca vieții acestui om este : gustă din plin nectarul vieții. Viața omului trăită în această formă se aseamănă cu un pustiu întins, presărat cu oaze. Oazele sunt clipele trăite în bucuria plăcerii, momente în care viața pulsează mai puternic și orificiile plăcerii sunt mai mult deschise. Aceste momente sunt așa de rare și tocmai de aceasta trebuie trăite mai intens. Acela care trăiește estetic o face de asemenea, și expresia care a fost aurită din toate timpurile și din epocile cele mai diferite este aceasta: trebuie să te bucuri de viață. Esteticul rămâne ceea ce este și dacă își trăiește viața nu în plăcere ci în îndoială și disperare, întrucât și aceste stări ar fi legate de sensibilitate. Simbol al acestui stadiu este Don Juan. Pentru Kierkegaard existența constă în implicare pasionată. În “concepția estetică a vieții toate stadiile au un punct comun: anume că scopul vieții este ceea ce face că ești în mod nemijlocit ceea ce este: căci reflexia nu se ridică niciodată destul de sus ca să se alimenteze din ceva care se găsește dincolo de această limită” . A exista cu adevărat înseamnă să traiești cu pasiunea interioară, acțiuni simține dar totodată nedezvăluite. Kierkegaard spunea că cine trăiește artistic, trăiește mereu doar clipa prezentă.

Al doilea stadiu este acela în care viața umană este trăită din perspectiva permanenței timpului. Viața devine în acest caz o datorie de îndeplinit, omul fiind preocupat de deosebirea dintre binele care trebuie să se realizeze și răul care trebuie îndepărtat. În acest mod de viață, care poartă numele de stadiu etic, omul trăiește urmând niște reguli universale. Sau numai consideră că ar trebui să trăiască viața în modul acesta pentru că și acest stadiu, ca și celelalte este uneori înfățișat de Kierkegaard numai ca un mod de a înțelege viața și nu numai ca mod de a trăi efectiv.

Kierkegaard susținea că istoria vieții individuale progresează de la stare la stare. Fiecare stare e urmarea unui salt. Saltul se află între două stări sau, mai concret, el se află între două clipe. Cu ajutorul noțiunii de salt, Kierkegaard face cea dintâi încercare de a fundamenta o tipologie a formelor de viață. Fiecare stadiu este o formă de viață, o sferă monadică a vieții, descrisă cu un talent poetic și cu o adâncime filosofică de neîntrecut. Acela care consideră personalitatea etică, găsește numaidecât odiferență absolută aceea anume care există între bine și rău, și chiar dacă găsește în el mai mult rău decât bine, aceasta nu înseamnă că răul trebuie să cedeze, ci că binele trebuie să se înfăptuiască. Individul nu se alege pe sine ca virtute, el este păcătos și sentimentul vinovăției predomină, dar se alege ca persoană ce deosebește binele și răul. Ideile lui Kierkegaard despre virtute n-ar fi atras atenția dacă aici am vedea numai un simplu individualism.

Kierkegaard a atras atenția la următorul aspect al problemei morale - o acțiune morală presupune nu numai cunoașterea legii morale dar și hotărârea de a urma această lege, de a alege ce-i corespunde mai mult. Ceea ce-l deosebește pe etician de estetician e tocmai curajul și voința spre repetarea lucrului și a datoriei pe care i le impune viața. Ceea ce face ca opera unui individ să fie etică e intenția, și intenția scapă istoricului. În Nachschrift autorul scrie: „Din considerații istorice omul e aplecat să creadă că, dacă el e neînsemnat, n-are nici o însemnătate nemărginită, așa că ar putea chiar lipsi...” [1]. Personalitatea însului este pentru Kierkegaard izvorul și patria veșnică a eticului. De la Socrate încoace(Socrate fiind simbolul stadiului etic) filosofii considerau că oamenii procedează rău din neștiință: el nu știe cum să acționeze în conformitatea cu binele. Stoicii au observat că lucrurile stau altfel. Pentru Kierkegaard însă nu este important ce alege individul, e important că el alege, deoarece alegere greșită poate fi corectată, dar dacă nu alege nici nu ai ce corecta. Alegerea la Kierkegaard nu este formală, ea este concretă- el vorbește despre alegerea credinței. El spunea ca viața nu este o enigmă ce trebuie dezlegată, ci o realitate care trebuie trăită.

Astfel, al treilea stadiu este acela în care viața omenească este trăită din perspectiva veșniciei, când omul se consacră apelului divin-stadiul credinței. Omul acceptă absurditatea credinței împotriva oricărei rezistențe din partea gândirii raționale. Aici a suferi înseamnă a avea un secret comun cu Dumnezeu. Riscul mărturisirii posibilității proprii duce la o realitate veritabilă. Singura realitate e aceea în care insul renunță la toate posibilitățile și se identifică cu ceea ce gândește, pentru a exista în acest gândit. Pasiunea existenței proprii îl duce pe individ atât de departe, încât acesta ajunge până la granița cea mai exterioară a autonomiei, până la punctul în care el se comportă ca un spirit. Aici spiritul este raportul cu Absolutul, în sensul că Absolutul sau Dumnezeu mărginește în granițe precise omenescul.

Deci este posibilă suferința cea mai înaltă, căci adevărata existență e suferința adâncă și mare. Acest mod de viață este practicat de omul pe care filosoful îl consideră nu numai adevărat creștin dar și adevărat om. Filosoful ne amintește istoria biblică despre Avram. Dumnezeu îi cere lui Avram să-l aducă jertfă pe Isaac, pentru ai-l oferi ca sacrificiu. Avram îi urmează toate indicațiile, în ultimul moment însă mâna sa este oprită și un berbec i se pune la îndemână pentru a fi jertfit în locul său. Din punct de vedere uman sensul acțiunii lui Avram este încălcarea legii morale. Dar din punct de vedere religios este un act de credință, Avram fiind „cavalerul credinței”. În „Nachschrift” spune că existența religioasă înseamnă suferință, dar nu suferință numai ca un moment trecător, ci ca o acompaniere continuă a vieții.

Concluzii

Putem afirma că Kierkegaard e un filosof nu numai ca estetician, etician sau teolog, cât mai ales ca metafizician. Căci, după cele arătate până aici, se poate ușor constata că filosoful danez este întemeietorul filosofiei existențialiste contemporane. Cu ajutorul acestor gândiri expuse a autorului, putem să înțelegem perioadele vieții lui și modul de schimbare a concepției sale asupra vieții în perioade diferite. Kierkegaard este cel care definește filosofia ca fiind ceva care se înțelege pe sine în fața lui Dumnezeu. Problema centrală a vieții omenești nu e cunoașterea adevărului ci trăirea adevărului în viața proprie a individului. Kierkegaard, de asemenea, a subliniat faptul că oamenii trebuie să-și aleagă propria lor cale fără ajutorul unor standarde universale, obiective. El susține că nu există argumente raționale care să justifice alegerea, ci doar motive subiective, un simț al necesității personale și dorința unei dedicări totale. La fel și când se alege o viață etică, se acționează conform principiilor rațiunii practice, dar și aceasta este tot o alegere, care nu este rațională.

Referințe

1. *Filosofia. Analize și interpretări*. Editura Humanitas, București, 1996, p.218
2. VICTOR TIȚA. *Existențialismul - repere pentru învingători*. Editura Humanitas, București, 2016, p. 28
3. LUKE MASTIN. *Existențialismul*.
<http://bazelefilozofiei.blogspot.com/2015/03/existențialismul.html>